BERLINGSKE
1. SEKTION LØRDAG 9. SEPTEMBER 2017

En klode af katastrofer

Af Lars Henrik Aagaard lha@berlingske.dk

Måske ender 2017 med at blive året, hvor naturens kræfter ødelagde større værdier verden over end nogensinde før i historien. Det kommer ikke mindst til at gælde i det rige USA, hvor prisen for bygninger og infrastruktur er ekstra høj. En kæmpe regning venter forude.

I disse dage står det tindrende klart hvilken på én gang dynamisk og livstruende planet, vi lever på.

Fra Den Mexicanske Golf til farvandet øst for Caribien pisker hele tre fuldblods atlanterhavsorkaner aktuelt havet op.

Den ene af dem, Irma, er endda blandt de mægtigste, der nogensinde er observeret i regionen, og har allerede forårsaget betydelige ødelæggelser i Caribien, før den med voldsom destruktionskraft ventes at hvirvle ind over Cuba og det lavtliggende Florida her i weekenden.

I USA, der kun lige er begyndt at slikke sårene efter orkanen Harveys historisk voldsomme oversvømmelser af Houston i forrige uge, må man derfor forvente, at 2017 ender som det mest ødelæggende og dermed dyreste orkanår i historien.

Så er der Mexico, som aktuelt og helt uhørt bliver angrebet fra begge sider af enorme, men vidt forskellige naturkræfter.

Tidligt lørdag morgen lokal tid ventes den tropiske orkan Katia at gå i land i delstaten Veracruz på landets østkyst.

Ifølge prognoserne vil dens vindstyrke tiltage før landgangen som følge af ekstraordinært høje havtemperaturer nær kysten. Havvand på over 26,5 grader er netop den benzin, der nærer tropiske orkaners bål og udstyrer dem med destruktive energimængder.

Af samme årsag kan kræfterne i Katia - orkanvinde på over 150 kilometer i timen, stormflod og voldsom nedbør - forårsage betydelige ødelæggelser i kystområderne.

Men dertil kommer de underjordiske kræfter.

Mærket af 50 mio. mennesker

På den stik modsatte side af Mexico, under havet bare 80 kilometer fra landets sydvestkyst, opstod kort før kl. 7 fredag morgen dansk tid (23.50 lokal tid) et voldsomt jordskælv med en styrke på 8,1.

I gennemsnit opstår der på årsbasis bare et enkelt eller to skælv med en styrke på over 8,0 på hele kloden, hvilket vidner om de respektindgydende muskler i den aktuelle kraftudfoldelse. Dertil kommer, at man skal ca. 100 år tilbage for at finde en mexicansk rystelse af tilsvarende størrelse.

I både Mexico City og Guatemala City henholdsvis omtrent 1.000 km og 300 km fra epicenteret flygtede mennesker ud af svajende bygninger, og i flere kystbyer i såvel Mexicos fattige delstat Chiapas som i det vestlige Guatemala var der rapporter om sammenstyrtede bygninger med sårede og enkelte omkomne.

Efterfølgende vurderede seismologer, at skælvet var blevet mærket af omkring 50 mio. mennesker i Mexico, svarende til næsten 40 pct. af befolkningen i en nation, der kun er lidt mindre end Grønland.

Det undersøiske skælv formåede tilmed at løfte havbunden over et større areal. Af samme årsag blev hele vandsøjlen omkring epicenteret samtidig løftet. Dermed var tsunamien skabt. Trods varslinger om tsunamihøjder ved kysterne på op til tre meter var der dog ikke umiddelbart tegn på voldsomme ødelæggelser eller omkomne på den konto.

De minutlange rystelser fremkaldte imidlertid dystre minder om Mexicoskælvet i september 1985, som fik utallige bygninger til at styrte sammen i hovedstaden, og som tog livet af over 8.000 mennesker.

Asiens tragedier

Mexico Citys hovedproblem er, at en stor del af megabyen er opført på drænet søbund, der med sit lerede indhold virker som gummi, når et jordskælv indtræffer. Jordbunden går dermed populært sagt i selvsving, hvilket forstærker risikoen for, at bygninger og broer styrter i grus.

Af samme årsag forstår man udmærket mexicanernes angst for jordskælv. Men man forstår måske i endnu højere grad guatemalanernes frygt, for i 1976 omkom ca. 23.000 mennesker i det forarmede land i et voldsomt skælv, der tilmed gjorde omkring en million mennesker hjemløse, svarende til en sjettedel af landets daværende befolkning.

Caribien, USA og Mexico er imidlertid langt fra de eneste steder på kloden, hvor man aktuelt kæmper mod naturens kraftudfoldelser.

Tag det vestafrikanske land Sierra Leones hovedstad og største by, Freetown, hvor mindst 500 mennesker omkom i et mudderskred udløst af voldsom regn for godt tre uger siden. Ca. 600 mennesker er fortsat savnede og menes begravet under metertyk mudde der også jævnede omkring 2.000 huse me jorden.

> **Vurderingen er, at et jøkelløb fra Katla kan generere hele 300.000 kubikmeter vand i sekundet. Det er mere end gennemstrømningen i Amazonfloden.**

Rejs videre til Asien, og en vejrudløst kat strofe i næsten ubegribelig skala åbenbar sig. Her har den værste monsunregn i mind ti år oversvømmet byer og marker i et bæl strækkende sig helt fra den indiske finansh vedstad, Mumbai, i vest og videre over Nep til Bangladesh i øst.

Ifølge FN er mindst 40 mio. mennesker p virket af oversvømmelserne, der har drukn omkring 1.400 mennesker i de tre lande. C ganisationen Red Barnet oplyser, at omkri 18.000 skoler i regionen er oversvømmet ell lukket som følge af oversvømmelserne. D med er op mod 1,8 mio. børn forhindret i passe deres skole.

Men naturen spiller også med muskler på vores breddegrader. I de seneste dage h islandske myndigheder registreret en sværm af jordskælv under den nordvestlige del af Europas største gletsjer, Vatnajökull.

Det kan være et tegn på, at den store vulkan Bardarbunga atter er begyndt at røre på sig.

Dertil kommer, at vulkanologer ved to lejligheder i de seneste 11 måneder har hævet varslingsniveauet for Islands nok mest frygtede vulkan, Katla, i den sydligste del af landet.

Går den i udbrud, kan store dele af Island blive påvirket af askefald og giftige vulkanske gasser.

Men den største lokale frygt går nok på, at den vil smelte enorme mængder is og udløse islands svar på tsunamier, jøkelløb. Det er fossende floder af isklumper og smeltevand, der kan fare ned over de sydvendte fjeldsider fra Katlas hede gab og rive alt med sig på deres vej.

Vurderingen er, at et jøkelløb fra Katla kan generere hele 300.000 kubikmeter vand i sekundet. Det er mere end gennemstrømningen i Amazonfloden.

Katla har ikke været i udbrud i 99 år - en usædvanlig lang »søvn« for en vulkan, der gennem historien ellers er eksploderet i intervaller på mellem 13 og 95 år.

Luftfart holder vejret

Men fra et europæisk perspektiv går den værste frygt nok på endnu en gigantisk askesky fra Island. Præcist som vi så i april 2010, da vulkanen Eyjafjallajökull bragte praktisk taget al europæisk luftfart til standsning.

Uanset om en islandsk vulkan futter af eller ej i de kommende uger, har 2017 allerede skrevet sig ind i annalerne som et ekstraordinært år på naturkatastrofefronten.

I tillæg kunne man nævne de voldsomme hedebølger tidligere i år i bl.a. Pakistan og Sydeuropa, store oversvømmelser i Sri Lanka og i Kina i maj og juni, omfattende skovbrande i bl.a. Canada, Portugal og på Balkan samt et dødbringende jordskælv centralt i Italien i januar.

Antallet af omkomne bliver næppe (og tak for det) rekordhøjt, hvilket især skyldes forbedrede varslingssystemer og infrastruktur i udviklingslandene. Men udgifterne til at genoprette velfungerende samfund, der er jævnet med jorden af især oversvømmelser og jordskælv, vil ende i den absolut høje ende af skalaen.

Ja, måske ender 2017 med at blive året, hvor naturens kræfter ødelagde større værdier verden over end nogensinde før i historien.

Det kommer ikke mindst til at gælde i det rige USA, hvor prisen for bygninger og infrastruktur er ekstra høj. En kæmpe regning venter forude.

Berlingske: Grafik: Henrik Kiær
Tekst: Lars Henrik Aagaard
Kilder: NOAA, USGS, FN, Icelandic Met Office

ORKANEN IRMA

»Afgrøderne er ødelagt, køerne døde, og byerne er brudt sammen«

Af Michael Bjerre
mic@berlingske.dk

Desperate plyndringer af butikker i Caribien efter orkanen Irmas hærgen, mens titusindvis kæmper for at komme ud af Florida i tide.

Mens monsterorkanen Irma har efterladt ragnarok på sin vej gennem Caribien, hersker der ikke længere tvivl om, at den går i land i Florida i weekenden efter sandsynligvis først at have ramt Cuba lørdag.

»Det er ikke et spørgsmål om, hvorvidt Florida vil blive påvirket. Det er et spørgsmål om, hvor slemt det bliver i Florida, og hvor stormen ender,« siger William Long, leder af USAs Nødagentur FEMA.

Selv om orkanen fredag blev nedgraderet fra en kategori fem orkan til en kategori fire orkan, har den potentiale til at rasere Florida i et omfang, der ikke er set i en generation, som det blev understreget af Rick Scott, republikansk guvernør i Florida.

For øjeblikket tager titusindvis flugten efter råd fra ikke mindst guvernøren, der advarer om, at myndighederne ikke kan komme folk til undsætning under stormen. Lufthavnene er pakket med folk, der forsøger at få et af de sidste fly ud, og motorvejene nordpå er fyldt med kilometerlange bilkøer.

Prognoser viser, at Irma vil gå i land i Florida tidligt søndag amerikansk tid (søndag morgen dansk tid, *red.*) et sted mellem det tætbefolkede Miami-område, hvor der bor seks mio. mennesker, og den 160 km lange strækning med småøer ud til USAs sydligste punkt, Key West. Efter at have ramt kysten vil den angiveligt bevæge sig nordpå gennem tæt befolkede områder langs Floridas østkyst.

I Caribien, hvor Irma har krævet mindst 11 liv, er ødelæggelserne næsten ubeskrivelige.

Gaston Browne, premierminister for øen Barbuda, siger, at øen nu »bogstaveligt talt er murbrokker«. Frankrigs minister for oversøiske territorier, Annick Girardin, beskriver »scener af plyndringer« af butikker på den raserede ø St. Martin, hvor folk jagter mad og vand. Og Louis Jacques Etienne, borgmester i Fort Liberty på Haitis nordkyst, kalder Irma for en orkan af »atomstyrke«.

»Afgrøderne er ødelagt, køerne døde og byerne er brudt sammen. Det er slemt. Meget, meget slemt,« siger han til CNN. Og imens frygtes en ny orkan, Jose, at ramme flere caribiske øer lørdag.

Michael Bjerre er Berlingskes korrespondent i USA.